

Vakoverschrijdend projectwerk

Interview met Hilde De Vrome, leerkracht van de Spectrumschool, campus Borgerhout

Kan u even de school situeren?

We zitten in een typisch Borgerhoutse school. Onze school is doorheen de jaren een concentratieschool geworden, maar dan wel ééntje met meer dan 30 verschillende nationaliteiten. Vroeger was deze school overwegend georiënteerd op de beroepsrichtingen, maar de klassen met anderstalige nieuwkomers gaven onze school een nieuwe impuls. Zij wilden ook andere studierichtingen volgen dan beroeps. Daarom hebben enkele mensen uit de school een paar jaar geleden er terug de schouders onder gezet, en is er opnieuw een A-stroom ingericht en vier jaar geleden hebben we ook het initiatief genomen om technisch onderwijs in te richten die nu loopt t.e.m. het 6de.

U heeft een vakoverschrijdend project. Van waaruit is dit ontstaan en wat is het precies?

Wij zijn daar nu al vijf jaar mee bezig. In het begin ging dat met vallen en opstaan. Het ontstond onder impuls van onze toenmalige directeur, Roeland Buisseret. Het bestaat erin dat we elke donderdagvoormiddag projectmatig werken. Er zitten zes vakken in die door vier leerkrachten worden gegeven: Nederlands, geschiedenis, biologie, aardrijkskunde, T.O. en P.O. (Zie [projectbeschrijving](#))

Als je die dondervoormiddag op de lessenrooster ziet, hebben ze daar bijvoorbeeld één uur geschiedenis, één uur aardrijkskunde, één uur T.O. en één uur P.O. Maar

dat klopt dus niet. Zij hebben gewoon een projectvoormiddag. Eén van die vier leerkrachten staat dan heel de voormiddag bij hen. Ze werken dan rond een bepaald thema voor een bepaald vak.

Wij doen 5 projectthema's per jaar, omdat wij 5

rapporten per jaar hebben. We proberen elk thema zo ruim mogelijk te kiezen, want voor vakken als geschiedenis, P.O., biologie en aardrijkskunde zit het enige lesuur in dat project, dus wij moeten binnen dat projectwerk de vakgebonden eindtermen halen.

We zijn in 1 A gestart. Daar hebben we het twee jaar uitgeprobeerd en dan hebben we het ook geleidelijk aan ingevoerd in 2A.

Slagen jullie erin om evenveel leerstof te zien als in een gewone les?

Wij zien zelfs meer dan in een gewone les. De leerlingen kloegen met de examens heel hard omdat ze voor biologie en geschiedenis zoveel leerstof gezien hadden.

Hoe komt dat dan?

Als je in zo'n klas een gewoon uurtje les hebt, ben je al bijna een lesuur kwijt eer je bezig bent, de agenda is ingevuld, iedereen zijn handboek en zijn werkboek heeft genomen en je een toets verbeterd hebt. Maar in zo'n projectvoormiddag vallen deze tijdrovende elementen weg en blijven ze voortdurend aan de slag. Tijdens de speeltijd blijft alles liggen en na de speeltijd komen ze terug binnen, ze weten dadelijk waar ze mee bezig zijn en gaan daar gewoon mee verder. Nu dat hebben wij zelf vastgesteld, dat was geen doel. Ze krijgen dus niet echt meer leerstof, maar al het tekst- en opzoekmateriaal waar ze mee werken en waar ze zelf hun informatie uit halen, zit daar allemaal in, dus hun lespakketten worden natuurlijk ook wel dikker.

Rond welke thema's werken jullie?

De thema's kiezen we in functie van het behalen van onze eindtermen. Het eerste thema in 1 A is 'Noord-Oost, Zuid-West'. Daar steek ik o.a. chronologische oriëntatie en werken met historische

kaarten in. Het tweede thema is 'Mythes in wetenschap'. Daar kan je ook heel breed mee gaan. Dat is een aspect dat in het handboek geschiedenis maar heel even wordt aangeraakt. Maar ik heb dan het voordeel dat ik dat kan uitbreiden met Nederlands. Want soms steek ik in het ene project meer Nederlands en in het andere project meer geschiedenis. Ik moet gewoon zien dat op het einde van het jaar mijn uren kloppen. Mijn collega biologie en aardrijkskunde doet dat ook. Het derde

thema is 'Rondom ons'. Ik stop daar bijvoorbeeld voor geschiedenis in: het ontstaan van de wereld en de eerste mensensoorten. Het vierde thema is 'Wonen. De stad', heel algemeen. En dan heb je 'Reizen en tijd'. Je hoort het: die thema's die zijn heel ruim. Wij manipuleren die thema's een beetje naar de eindtermen toe. Bijvoorbeeld, voor het laatste thema in 1A, 'Reizen en tijd' geeft mijn collega biologie daar de reis van de zaadcel naar de eicel.

In 2A is het eerste thema 'Samen leven'. Dat gaat voor mijn vak geschiedenis rond onze maatschappij. Het tweede project is voeding. Het derde project is sport. Het vierde project is beroemde mensen. Het laatste is vrije tijd.

Hoe verloopt zo'n projectvoormiddag?

De eerste voormiddag van het nieuwe project geeft de leerkracht die het project opstart, een algemene inleiding. Ze deelt ook de groepen in voor dat thema. De klas krijgt steeds een opstelling met eilandjes en als de leerlingen op donderdag binnenkomen, kunnen ze meteen in het juist groepje gaan zitten. Dat is een enorme tijdsbesparing.

Er zijn dus vijf projecten en ze zitten ook vijf keer in een andere groep. Ze werken per thema in een vaste groep, elke donderdagvoormiddag. Wij delen die groepen de eerste vier keer zelf in, omdat ze met iedereen moeten leren samenwerken en ook omdat we de CLIM-taken gebruiken. We zorgen ervoor dat iedereen één van die taken heeft gehad. En dan kunnen ze het laatste project zelf hun

groep kiezen en ze kunnen ook zelf kiezen welke taak ze daarin gaan opnemen.

Op basis van welke criteria deelt u de groepen in?

De eerste keer verloopt dat moeizaam, omdat je die leerlingen nog niet zo goed kent. Het voordeel is wel dat ik hun klastitularis ben. Ik ben altijd klastitularis van 1A. Ik heb die leerlingen zes uren per week: 5 uren Nederlands en 1 uur geschiedenis. Ik ken ze vrij snel.

Ik neem bovendien ook altijd de [TAS](#)-toets af en in het tweede jaar de [TIST](#) en ik geef die resultaten ook door aan mijn collega's, zodat ze dat ook wel een beetje weten. Ik weet ook welke leerlingen van OKAN komen. Verder hebben we een vergadering met de basisscholen die ons informatie doorgeven.

We proberen ervoor te zorgen dat er in elk groepje een sterke leerling aanwezig is en voor de rest proberen we te zien in welke zin ze elkaar kunnen aanvullen. Hoor ik bijvoorbeeld van de basisschool dat iemand heel goed is voor taal en heel zwak voor wiskunde en iemand anders is heel zwak voor taal en goed voor wiskunde, wel dan kunnen die perfect samenwerken, want die vullen elkaar aan. De eerste keer lukt dat niet altijd even goed, maar je leert die leerlingen, en zeker door dat project, veel beter kennen.

Welke werkvormen gebruik je tijdens het project? Is dat altijd groepswork?

Neen, soms zit er ook eens individueel werk tussen. Soms is dat per twee. Soms moet er eens één leerling van het groepje doorschuiven. Het zijn gevarieerde werkvormen. Het probleem met 2A, is dat die klas heel klein is. Daar zaten vorig jaar 3 leerlingen, dit jaar 4 leerlingen: 'Wie gaat de groepen indelen, jullie of ik?' (*lacht*).

Daarom hebben wij daar veel pakketten begeleid zelfstandig leren voor gemaakt, , vaak met de computer. Op Encarta staat een historische atlas en een aardrijkskundige atlas. Zo kunnen ze opzoekwerk doen via de computer. Vanaf januari hebben we computers met internetaansluiting. Ik heb ook nog veel video- en dvd-materiaal voor geschiedenis. Daar wordt ook mee gewerkt.

Hoe evalueren jullie het projectwerk?

Ze weten dat vanaf het moment dat het project begint te lopen, ze heel de tijd geëvalueerd worden, zowel op hun product dat ze moeten inleveren, of hun kافت die

nagekeken wordt, als op het proces, en niet alleen hun taak die ze moeten maken voor dat vak, maar ook de taak die ze moeten opnemen in de groep. Ze weten ook dat ze daarin moeten evolueren. Je hebt leerlingen die geen verslag willen uitbrengen en iemand anders doet dat dan wel. Ik zeg dan

“Ja, dat is goed, maar ik kan er geen punten voor geven, want dat is jouw taak nu niet.” Ze moeten ook wel leren hun verantwoordelijkheden op te nemen.

Is het dan op basis van observatie dat je evalueert?

De leerlingen moeten op het einde van het project zelf een [evaluatieformulier](#) invullen. Ik gebruik datzelfde formulier, maar bij mij staan er ook alle namen van de leerlingen op ([formulier voor de leerkracht](#)). Terwijl ik rondloop, noteer ik de dingen die me opvallen. Afhankelijk van het project moet er de ene keer meer gelet worden op het schriftelijk verslag dat moet gemaakt worden, de andere keer is het mondelinge verslag belangrijker. In een ander project is dan weer de taak van de materiaalmeester heel zwaar. Zo weet ik dat ik daarop moet letten. Nu, ik heb dat in die 5 jaar ook moeten leren met vallen en opstaan. Elk jaar pas ik opnieuw die formulieren aan.

Ik evalueer het proces dus eigenlijk heel de tijd. Maar zij weten ook dat er momenten zijn waarop ik punten geef. Daar heb ik dan aparte tabellen voor. Dat kan 3 of 4 keer zijn in de loop van zo'n project, bijvoorbeeld als er een verslag moet gegeven worden of als er moet doorgeschoven worden en ze aan elkaar in het groepje verslag moeten uitbrengen. Het verslag is niet altijd voor de klas. Dan loop ik dus rond en dan weten ze dat ik heel erg oplet dat iedereen zijn verslag doet, want anders is het eindresultaat er niet, hè.

Zo'n procesevaluatie is wellicht niet altijd gemakkelijk?

Ik vind dat nog altijd zeer moeilijk om een proces te evalueren. De eerste keer dat je dat doet is dat een ramp. Er is niemand die daar een waterdicht systeem voor heeft. Je bent ook een mens die goed of slecht gezind is. Maar het voordeel is dat elke leerkracht die dat projectwerk doet per periode een punt op tien geeft voor het proces en een punt op tien voor het product. Zij sturen dat aan mij door en het gemiddelde

daarvan is het punt dat verschijnt op het rapport bij vakoverschrijdende projecten. Zo wordt dat dus een beetje minder subjectief.

Kan je dan voldoende ondersteuning geven als je tegelijkertijd aan het observeren bent?

Ik wijs hen er altijd op dat ze het eerst in de groep moeten proberen op te lossen. Want de eerste keer dat je zo'n projectwerk doet, krijgen ze het blad nog maar en dan gaat tegelijkertijd hun vinger al omhoog. Ik zeg dan: 'Ik vind dat wel gezellig dat je mij uitnodigt om in je groep te komen zitten, maar dan zijn er ook wel wat punten voor mij natuurlijk. En dat moet je niet dikwijls zeggen, hoor. Dus dan proberen ze echt wel alles om eerst zelf de oplossing te vinden en dat lukt meestal wel.

Het is zwaar, hoor. Na vier uur projecthoekenwerk ben ik eerlijk gezegd uitgeteld.

En zij ook. Dat is omdat je dan inderdaad de twee moet doen. Wat ik voor die ondersteuning meer en meer doe, is verbeter sleutels geven. Ik moet daarvoor wel thuis veel meer voorbereiden, maar dat bevordert echt nog meer het zelfstandig werken.

Evalueren de leerlingen ook zichzelf?

De leerling vult dus op het einde van een of twee projectvoormiddagen een formulier in. Zij reflecteren dan over wat zij die voormiddag(en) hebben gedaan. Ze geven in een vakje aan wat ze ervan vonden met kleurtjes en plusjes en minnetjes. Ik heb op mijn blad ook plusjes en minnetjes gezet en dan vergelijk ik met wat zij hebben ingevuld. Ik vraag dan: "Het puntje: 'Ik heb die informatiebronnen grondig gelezen', wat heb jij jezelf daarvoor gegeven?" "Ah, een plus, hè mevrouw.", zegt die leerling dan bijvoorbeeld. Ik zeg dan: "Ik heb daar precies toch een min voor moeten geven, omdat ik zag dat je op die vraag niet kon antwoorden, maar dat staat wel in je tekst". En dan zegt die leerling: "Ah ja, dat is misschien dan toch wel waar."

Of je hebt ook leerlingen die vraagtekens aanduiden. Ze zijn zo onzeker van zichzelf, maar je moet jezelf toch ook een plus durven geven.

Soms geven ze zichzelf allemaal plusjes omdat ze denken dat ze alles goed hebben gedaan. Ze denken dat dat de punten zijn. Dan moet je hen duidelijk maken dat dat hun punten niet zijn.

Ze moeten zichzelf leren inschatten. Soms als ik een examen geschiedenis afneem, vraag ik: "Schrijf eens in potlood op hoeveel punten je zal hebben." Dan zijn er die

daar 90 schatten terwijl ze niet de helft halen en anderen schrijven dan 35 terwijl ze goed scoren. Dat is ook iets wat ze moeten leren.

Pas je soms ook je eigen score aan op basis van argumenten van de leerlingen?

Ja, natuurlijk. Bijvoorbeeld voor het puntje 'ik heb gecontroleerd of ik overal het nodige genoteerd heb' heb ik misschien aan een leerling een min gegeven en hij aan zichzelf een plus. Die leerling vraagt dan: "Waarom krijg ik van jou een min?" En dan zeg ik: "Toen ik kwam kijken op dat blad, dan was daar nog niets ingevuld." "Ja mevrouw," zegt die leerling dan, "maar u bent daarna niet meer terug komen kijken." Dan stuur je jezelf bij.

Heb je als leerkracht bij dat projectwerk thuis veel meer voorbereidingswerk dan bij een gewone les?

Ja, maar je kan dat ook wel een paar jaren gebruiken. Het eerste jaar is dat immens. Toen we dat projectwerk opstartten, hadden we wel het voordeel dat wij maar één donderdagvoormiddag moesten lesgeven, en dan drie donderdagvoormiddagen vrij hadden om de volgende voormiddag voor te bereiden.

Merk je dat deze werkwijze effect heeft?

Wij merken dat de leerlingen die thuis niet veel studeren de examenvragen die uit het project komen, wel kunnen beantwoorden. Het examenonderdeel over leerstof die gewoon gedoceerd werd, daar kunnen zij niet op antwoorden. Wij hebben toch de indruk dat de leerstof uit het project beter blijft hangen.

Waar wij in het begin bang voor waren, is dat wij onze eindtermen niet zouden halen. Dat is natuurlijk relatief, hé. Van de methode Nederlands die ik gebruik (Nieuw Netwerk Nederlands), krijg ik een vierde gedaan. Maar in dat project zijn die leerlingen wel heel de tijd met Nederlands bezig.

En er zijn ook plannen om het uit te breiden naar het derde jaar. Er was een jongen, Jaouad, die in het derde jaar terechtkwam en zei: "Mevrouw, dat is wel een beetje

raar. Nu stopt dat project ineens. Er is hier geen project meer.” Toen heb ik daar met Ellen Verleyen toch eens over gebabbeld. Ons plan is nu om twee miniprojecten uit te proberen.

We moeten klein beginnen, want dat is nog niet ingeroosterd. In functie van het project in de eerste graad wordt er wel rekening gehouden met ons uurrooster. Ik heb daar 1 uur staan op donderdagvoormiddag en daar mag geen enkel ander lesuur bijkomen. Voor het derde jaar is dat zo nog niet geregeld. Dus we gaan die miniprojectjes binnen onze uren doen, maar we zullen er dan wel twee of drie weken mee bezig zijn.

We zouden een projectje doen rond de feodaliteit en één rond de Islam. Met Moviemaker (een programma dat bij Windows zit) kunnen ze teksten inspreken en beelden monteren. Ze zouden dan een soort brochure van een reisbureau moeten maken. Daar zit dan een schrijf- en spreekoefening aangekoppeld en meteen ook de leerstof die ze bij geschiedenis moeten zien.

Als je zo'n project in het begin opstart, hebben andere leerkrachten daar dan een beetje weerstand tegenover of hoe pak je dat aan?

Die leerkrachten die dat opgestart hebben, zijn gewoon fantastische leerkrachten. Ik kan daar ook niet meer over zeggen. Dat is allemaal heel vlot verlopen.

Er zit altijd wel eens een projectvoormiddag tussen waarbij een leerkracht buitenkomt van 'Oh, jesus, wat een fiasco.' Maar wij zeggen dat dan tegen mekaar. Als het niet lukt, dan gaan we bij elkaar te rade. We spelen ook op elkaar in. De leerkracht van P.O. vraagt dan bijvoorbeeld welke mythes ik juist gezien of besproken heb. Zij vertrekt in haar projectvoormiddag dan van wat ze al kennen en bouwt daar op verder. Wij overleggen zeer vaak in de wandelgangen.

Worden andere leerkrachten aangestoken door jullie enthousiasme?

Veel leerkrachten weten niet precies wat wij doen. Maar ze zijn ook wel bezig met groepswork en werken met teksten in de zaakvakken. Ik heb daarnet

bijvoorbeeld nog een examen voeding gezien in een 3B of 4B met hedendaagse krantenartikeltjes, waar ze dingen moesten in opzoeken. Ik geef hen soms ook tips als ze een nieuwe werkvorm willen uitproberen.

Heeft GOK ertoe bijgedragen dat jullie met die projectwerking konden starten?

Zeker. Het eerste jaar kreeg ik daar 2 GOK-uren voor. Ik maak hiermee de lessenroosters voor een heel jaar: de blokken verdelen, uitrekenen of iedereen zijn aantal uren heeft, de uitstappen plannen, ... In de jaarplanning van ons vak verwijzen wij naar de projecten. Voor de projecten zelf hebben wij een oplistijng van al onze vakgebonden eindtermen en vaardigheden uit de leerplannen. Per project duiden wij dan aan wat waar inzit. Dat doen we ook met de VOETen (VakOverschrijdende EindTermen) natuurlijk. Die bereik je bijna automatisch zonder iets extra te doen.

In welke zin is dit project een verbetering voor de gelijke onderwijskansen van de leerlingen?

Ik zie dat bepaalde leerlingen die in een gewone les verdwijnen in de klasgroep, bij het projectwerk niet verdwijnen. Die voelen zich daar dan wel goed bij.

Wat mij ook altijd opvalt, is dat de leerlingen die gemakkelijk kunnen studeren, die

weten hoe ze moeten studeren en die ook goede resultaten halen, dat projectwerk minder graag doen. Die hebben het er moeilijk mee dat je een groepspunt geeft, want als ze dat alleen hadden kunnen doen, hadden ze veel meer punten kunnen halen. Maar een zwakkere leerling die altijd met een 2,5 of een 3 naar huis komt, die komt voor dat project dan ineens met een 7 naar huis. Dus in die zin bieden we leerlingen kansen en stimuleren we hen op een positieve manier.

Op andere momenten blijven we toch nog altijd erg kennisgericht werken en bij zo'n project krijgen leerlingen de kans om andere dingen te doen, die toch ook wel heel erg belangrijk zijn in hun later leven en krijgen daar ook punten op.

Hoe ervaren de leerlingen zelf het project?

Ik heb de indruk dat ze dat meestal graag doen. Langs de andere kant hebben ze soms opmerkingen. Ik heb ook een aantal uren geschiedenis die ik op een klassieke manier geef, dus eerder docerend en sommige leerlingen hebben dat liever. Want dan vertel je veel meer en dat vinden ze natuurlijk ook wel gezellig.

Maar er zijn er zeker en vast bij die veel liever zelf actief bezig zijn, dan naar een leerkracht te luisteren die vooraan iets staat te vertellen. Tja, concentreer je maar eens vier uur na elkaar. Je realiseert je dat pas als je zelf eens een nascholing gaat volgen. Als je zelf niets actiefs mag doen, dan kan je je op de duur niet meer concentreren. En als ik zelf zo'n nascholing volg waar ze heel de tijd vertellen en materiaal aanbieden, dan ben ik na een tijdje helemaal knock-out.

Het lijkt me een heel boeiend project.

Ik ben er ook wel fier op. Maar alleen kan je dat niet. Als ik niet zo'n drie collega's had...